

HÖGSKOLAN
DALARNA

Examensarbete 2 för ämneslärarexamen inriktning gymnasieskolan

Avancerad nivå

Läromedel och skrivdiskurser

En undersökning av hur skrivande behandlas i fyra olika läromedel för gymnasiet

Författare: Theres Linde
Handledare: Patrik Larsson
Examinator: Gustav Borsgård
Ämne/huvudområde: Svenska
Kurskod: ASV25A
Poäng: 15 HP
Examinationsdatum: 11/01 2023

HÖGSKOLAN
DALARNA

Vid Högskolan Dalarna finns möjlighet att publicera examensarbetet i fulltext i DiVA. Publiceringen sker open access, vilket innebär att arbetet blir fritt tillgängligt att läsa och ladda ned på nätet. Därmed ökar spridningen och synligheten av examensarbetet.

Open access är på väg att bli norm för att sprida vetenskaplig information på nätet. Högskolan Dalarna rekommenderar såväl forskare som studenter att publicera sina arbeten open access.

Jag/vi medger publicering i fulltext (fritt tillgänglig på nätet, open access):

Ja

Nej

Högskolan Dalarna – SE-791 88 Falun – Tel 023-77 80 00

Abstract:

Denna studie har som ambition att undersöka hur skrivande behandlas i fyra olika läromedel för gymnasiekursen svenska 1, varav två läromedel är designade för yrkesprogram och två för högskoleförberedande program. Frågeställningarna är kopplade till studiens teori: skriftspråksdiskurser samt hur resultatet kan tolkas utifrån läroplanen Gy11 samt kursplanen för svenska 1. Analysmetoden grundar sig i det teoretiska ramverket och resultatet redovisas utifrån skriftspråksdiskurser, som varit underlag för kategoriseringen. Resultatet visar, likt tidigare forskning, att färdighetsträning har en framträdande roll inom samtliga läromedel. Resultatet pekar på att det finns skillnader i hur skrivdiskurserna och skrivaktiviteter behandlas i de olika läromedlen mellan de olika programinriktningarna men även generellt. Behandlingen av skrivdiskurserna går att finna stöd för i läroplanen Gy11 och kursplanen för svenska 1, men det går även att finna skillnader mellan läromedlen och exempel på där obligatoriskt innehåll inte behandlas.

Nyckelord: skrivande, gymnasiet, läromedel, läroplan, yrkesinriktat, högskoleberedande, svenska

Innehållsförteckning

1 Inledning	3
1.1 Syfte och frågeställningar	4
2 Bakgrund	4
2.1 Läroplanen Gy11 samt kursplan svenska 1.....	4
2.2 Skolinspektionens rapport (2014)	5
3 Teori och tidigare forskning	6
3.1 Skrivdiskurser	6
3.3 Tidigare forskning.....	7
4 Metod	9
4.1 Analysmetod	9
4.2 Läroböckerna	9
4.3 Etiska överväganden	10
5 Resultat	10
5.1 Fokus på skriftliga färdigheter	11
5.2 Genrer och deras olika stilar	13
5.3 Kreativt skrivande	14
5.4 Skrivande som en process	14
5.5 Skrivande som ett sätt att förstå och lära	15
5.6 Skrivande som en del av en social kontext	16
6 Diskussion	16
6.1 Metoddiskussion	16
6.2 Resultatdiskussion.....	17
6.2.1 Skriftliga färdigheter	17
6.2.2 Genrer.....	18
6.2.3 Kreativt skrivande	20
6.2.4 Processen.....	21
6.2.5 Lärande och förståelse.....	22
6.2.6 Den sociala kontexten	23
7 Slutsatser	24
8 Förslag på vidare forskning	25
Källförteckning	26

1 Inledning

Kursen svenska 1 läses inom alla gymnasieprogram, både yrkes- och högskoleförberedande. Kursplanen för svenska 1 poängterar under "Ämnets innehåll" att undervisningen ska behandla skriftlig framställning både för kommunikation, lärande och reflektion (Skolverket 2022: 3). Alla elever som läser kursen svenska 1 ska således ges en skrivundervisning som utvecklar flera skriftliga kompetenser. Det har dock visat sig finnas brister i skrivundervisningen på olika gymnasieprogram. Skolinspektionens rapport *Undervisningsprogram på yrkesprogram* framhåller hur motivationen för de gymnasiegemensamma ämnena ofta är lägre på yrkesprogrammen genom att inte vara tydligt sammankopplad med själva programinriktningen (Skolinspektionen 2014: 7). Kvalitetsgranskningen problematiserar att de gymnasiegemensamma ämnena tenderar att läggas på en för låg nivå med förenklingar av undervisningens innehåll – vilket riskerar att underminera elevernas förmågor och sänka deras självförtroende kopplat till skrivande (Skolinspektionen 2014: 30). Att innehållet förenklas och läggs på en för låg nivå på yrkesprogrammen kan även ses som problematiskt utifrån läroplanen för gymnasieskolan (Gy11) som betonar att undervisningen ska vara likvärdig oavsett skolform (Skolverket 2011). Skrivundervisningen behöver kopplas till aktuell programinriktning enligt Skolinspektionen (Skolinspektionen 2014: 7), men samtidigt läggas på en rimlig nivå.

Trots att dagens undervisning influeras av olika böcker och material har läroboken fortfarande en dominerande ställning och central roll. Även i de fall då det tas avstånd från läromedel kan det ses som ett ställningstagande och förhållningssätt i sig, som i sin tur påverkar undervisningen (Ammert 2011: 26). Läromedel kan därmed ses påverka undervisningen oavsett om det är implicit eller explicit. Forskaren Lilja Waltå (2011: 23) framhåller i sin licentiatuppsats att det inom forskningsområdet svenska med didaktisk inriktning sällan förekommer analyser av läroböckers innehåll. I artikeln *Vad kostar en fri läromedelsmarknad?* skriven av Graeske, Dahl, Lilja Waltå och Nordenstam (publicerad 21 november 2016 på Svenskläraryrkeförbundet hemsida) problematiserar författarna, som alla är forskare inom svenska med didaktisk inriktning, konsekvenserna av en fri och icke granskad läromedelsmarknad. Med hänvisning till tidigare forskning framhåller författarna hur ämneskunskaper i svenskundervisningen blir mer och mer åsidosatt.

Vidare belyses problematiken kring att läromedel för yrkesprogram erbjuder annan kunskap, ofta mer samtida texter och med koppling till kommande yrkesliv än de läromedlen avsedda för studieförberedande program. Således sker en differentiering med olika svenskämnesinnehåll och en olikvärdig utbildning. Slutligen menar författarna att det vore fruktbart med mer forskning, och kritisk granskning, av läromedel eftersom det inte finns någon statlig granskning av läromedel (Graeske m.fl. 2016).

I denna studie vill jag undersöka vilka skrivaktiviteter som går att finna i fyra olika läromedel för kursen svenska 1. Detta för att undersöka om skrivaktiviteterna behandlas på ett sätt som relaterar till aktuell programinriktning och om de kan tolkas som likvärdiga utifrån både aktuell läroplan Gy11 samt ämnesplanen för svenska 1.

Studien är relevant för alla som verkar inom skolans värld eller har ett didaktiskt intresse då den lyfter fram den konflikt som finns mellan en likvärdig utbildning, som behandlar samma centrala innehåll, och ett skrivundervisningsinnehåll i svenskämnet som relaterar till elevernas valda programriktning. Sammanfattningsvis ämnar således denna studie bidra med en granskning av skrivande i fyra läromedel för svenska, till ett forskningsfält som är eftersatt, och dessutom lyfta den konflikt som finns i läroplanen för gymnasieskolan gällande skrivundervisningen i svenskämnet på yrkes- samt studieförberedande program.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att undersöka hur skrivande behandlas i fyra olika aktuella läromedel för svenska 1 i gymnasieskolan. Följande frågeställningar har utformats för att konkretisera syftet:

- Vilka skriftspråksdiskurser återfinns i läromedlen och hur behandlas de?
- Hur kan resultatet tolkas utifrån aktuell läroplan Gy11 samt kursplan för svenska 1?

2 Bakgrund

I detta kapitel presenteras en bakgrund till studien med aktuell läroplan Gy11, kursplan för svenska 1 samt Skolinspektionens rapport om undervisning på yrkesprogram från år 2014.

2.1 Läroplanen Gy11 samt kursplan svenska 1

I nuvarande läroplan Gy 2011 för gymnasieskolan står det följande under ”En likvärdig utbildning”:

Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Skollagen föreskriver att utbildningen inom varje skolform ska vara likvärdig, oavsett var i landet den anordnas. Normerna för likvärdigheten anges genom de nationella målen. En likvärdig utbildning innebär inte att undervisningen ska utformas på samma sätt överallt eller att skolans resurser ska fördelas lika. Hänsyn ska tas till elevernas olika förutsättningar, behov och kunskapsnivå. Det finns också olika vägar att nå målen (Skolverket 2011).

Här poängteras det tydligt att en likvärdig utbildning inte syftar till ett likadant innehåll, utan belyser att det handlar om att anpassa undervisningen till elevernas förutsättningar, behov och kunskapsnivå.

Under ”2.4 Utbildningsval – arbete och samhällsliv” framhålles den samverkan som ska ske mellan gymnasieskolan, arbetsliv och universitet:

Gymnasieskolan ska nära samverka med de obligatoriska skolformerna, arbetslivet, universiteten och högskolorna samt med samhället i övrigt. Detta krävs för att eleverna ska få en utbildning av hög kvalitet och få underlag för val av kurser inom utbildningen och för vidare studier eller yrkesverksamhet. Det är särskilt viktigt att skolan samarbetar med arbetslivet om yrkesutbildningen. (Skolverket 2011).

Att det ska ske en samverkan mellan gymnasieskolan och arbetslivet, universitet och högskolor är således tydligt, däremot står det inte vad det är för samverkan eller hur den ska utformas. Det i sin tur lämnar utrymme för tolkning, även om det kan tänkas röra sig om både en samverkan i undervisningen i samtliga ämnen.

I ämnesplanen för svenska 1 poängteras det innehåll som ska behandlas, vilket ska vara samma för alla gymnasieprogram eftersom alla läser samma kurs. Ämnesplanen är tydlig att skriftlig framställning ska fungera både som en kommunikativ aktivitet likväl som en del av en lärande- och reflektionsprocess. Språkriktighet, med betoning på anpassning efter genre ska också behandlas i kursen svenska 1 samt textbearbetning med respons. Argumenterande text ska arbetas med skriftligt och även omfatta tekniker för argumentation. Grunder i den retoriska arbetsprocessen och källkritiskt förhållningssätt ska behandlas samt både citat- och referatteknik (Skolverket 2022: 3).

I läroplanen för gymnasieskolan (Gyll) poängteras det ansvar som skolan har gällande nationellt yrkesprogram och nationellt högskoleförberedande program. Ansvaret ser olika ut då eleven som går ett yrkesprogram ska: ” ges möjlighet att uppnå kraven för en yrkesexamen som innebär att eleven har uppnått en av branschen godtagbar nivå av yrkeskunnande för att vara väl förberedd för yrkeslivet” (Skolverket 2011). Eleven på ett högskoleförberedande program förklaras i stället: ” ges möjlighet att uppnå kraven för en högskoleförberedande examen som innebär att eleven har tillräckliga kunskaper för att vara väl förberedd för högskolestudier” (Skolverket 2011).

2.2 Skolinspektionens rapport (2014)

Skolinspektionens rapport och kvalitetsgranskning *Undervisning på yrkesprogram* (2014) har granskat undervisning på yrkesprogram i 64 gymnasieskolor (Skolinspektionen 2014: 5). Granskningen omfattas av intervjuer med elever, lärare, rektor, företrädare för elevhälsan samt studie- och yrkesvägledare och dessutom observationer. Det som framkommit i resultatet är att det finns möjligheter att undervisningen på yrkesprogram kan utvecklas, genom att eleverna får ta del av utbildningens mål och erbjuds inflytande över undervisningens innehåll och utformning (Skolinspektionen 2014: 7).

Vidare pekar resultatet på att undervisningen, inom alla ämnen, behöver kontextualiseras och sättas i sitt rätta sammanhang gällande övergripliga mål och aktuell programinriktning. Ett annat viktigt fenomen är att förväntningarna på eleverna behöver höjas eftersom undervisningen visat sig tendera att läggas på en för låg nivå. Att ämnesinnehållet förenklas förklaras av att vissa lärare vill att så många elever som möjligt ska få godkänt betyg (Skolinspektionen 2014: 7).

Med utgångspunkt i vad även forskning visar framhåller resultatet från rapporten att det finns en stark tendens att undervisningen i de gymnasiegemensamma ämnen får ett förenklat innehåll. Det vore fruktbart att i stället anpassa undervisningen efter elevernas förutsättningar och intressen (Skolinspektionen 2014: 21).

3 Teori och tidigare forskning

I detta kapitel presenteras det teoretiska ramverk som studien använder sig utav i analysen: Roz Ivanićs skrivdiskurser (2004). I slutet av kapitlet redovisas även tidigare forskning inom ämnet som behandlar läromedel i svenska 1 med yrkes- respektive högskoleförberedande inriktning.

3.1 Skrivdiskurser

Roz Ivanić, literacyforskare och numer professor emerita, har utvecklat ett analytiskt ramverk för skrivandets undervisning genom sju skrivdiskurser. Från början var det sex diskurser (Ivanić 2004: 225) vilka listas nedan:

- Färdighetsdiskursen
- Kreativitetsdiskursen
- Processdiskursen
- Genrediskursen
- Diskursen om sociala praktiker
- Den sociopolitiska diskursen

Den sjunde diskursen, som tillkommit senare, kallas för diskursen om att tänka och lära (Sturk, Randahl & Lindgren 2020: 17).

Färdighetsdiskursen utgår från att skrivande utvecklas genom att lära sig behärska skriftliga regler och syntaktiska mönster, vilket också återspeglas i skrivpedagogiken med fokus på explicita övningar i skrivfärdigheter (Ivanić 2004: 225).

Kreativitetsdiskursen skiljer sig genom att utgå från att skrivna verk är en produkt av författarens kreativitet med sympati för författarens individuella uttryck. Skrivpedagogiken fokuserar inom kreativitetsdiskursen på skrivande inom ämnen och teman som är intressanta och lustfyllda för den berörde och skrivundervisningen är implicit och ser hela språket i ett större perspektiv (Ivanić 2004: 225).

Processdiskursen utgår från att skrivande skapas i författarens sinne och sedan praktiseras – huvudfokus ligger på själva processen, både hur den formas i sinnet och hur den realiseras på papper. Skrivundervisningen inom denna diskurs är explicit eftersom den helt och hållet inriktar sig på skrivprocessen (Ivanić 2004: 225).

Genrediskursen utgår från att skrivande är olika delar av genrer vilka formas av deras sociala kontext. Skrivpedagogiken är explicit inom genrer – olika genrer, deras kännetecken och ändamål (Ivanić 2004: 225).

Diskursen om sociala praktiker utgår från att skrivande är en socialt driven aktivitet – det vill säga att skrivande formas av kommunikationssituation och kontext. Meningen med skrivande är social, men hänsyn tas även till normer och värden, likväl som maktfaktorer (Ivanić 2004: 234).

Den sociopolitiska diskursen är lik diskursen om sociala praktiker, men skiljer sig genom att utgå från att skrivande formas utav politiska aspekter likväl som sociala krafter och maktstrukturer (Ivanić 2004: 237). Skrivpedagogiken inom diskursen omfattas av kritisk medvetenhet kring genrer och ett källkritiskt perspektiv. Även konsekvenser av skrivande är centrala och får inom diskursen ta utrymme med betoning på historiska och politiska faktorer vilka påverkar de texter som finns och skapas (Ivanić 2004: 238).

Diskursen om att tänka och lära utgår från att skrivande är ett verktyg för att lära sig och förstå. Här är det tvärtemot processdiskursen – och fokus ligger på att skrivandet utvecklar tankar och lärdom (Sturk m.fl. 2020: 3).

3.2 Tidigare forskning

I sin avhandling *Gymnasieskolans svenskämnen – En studie av svenskundervisningen i fyra gymnasieklasser* (2007) undersöker Lotta Bergman hur svenskämnets innehåll konstrueras i fyra olika gymnasieklasser: Barn- och fritid-, Industri-, Naturvetenskap- samt Estetiska programmet. Bergman framhåller att undersökningen endast skett i fyra klasser, således är det inte möjligt att dra slutsatser om svenskundervisningen generellt (Berman 2007: 331). I samtliga klasser syns en stark tendens att färdighetsträning får störst uppmärksamhet och fokus, vilket Bergman problematiserar eftersom själva kontexten till kunskapen blir underordnad eller obefintlig. Att färdighetsträning får så stor plats förklaras av att traditionen svenska som färdighetsämne fortfarande har ett grepp om ämnet, men det kan även förklaras av kursplanen – där formella färdigheter betonas (Bergman 2007:332).

Katrin Lilja Waltå har skrivit licentiatuppsatsen *Läroböcker i svenska? En studie av ett läromedel för yrkesförberedande gymnasieprogram och dess modelläsare* (2011) där hon undersökt läromedlet *Blickpunkt*, som är inriktat för sex olika yrkesförberedande program: Barn- och fritid, Bygg, Fordon, Hotell- och restaurang samt Omvårdnadsprogrammet. Syftet med studien var att undersöka vilka olika förutsättningar som läroböckerna erbjuder elever och vilket innehåll de omfattar (Lilja Waltå 2011: 14). Undersökningen består av en analys av läroböckernas texter med tillhörande uppgifter för att synliggöra vilka kunskaps-, ämnes- och litteratursyner som förmedlas (Lilja Waltå 2011: 16).

Det poängteras att forskningsområdet kring läromedel är litet och själva forskningsfältet drar åt olika riktningar (Lilja Waltå 2011: 21). Inom forskningsområdet svenska med didaktisk inriktning är det ovanligt med analyser av läroböckers innehåll – varför det är fruktbart med mer forskning om läroböcker och deras innehåll (Lilja Waltå 2011: 23). Resultatet från licentiatuppsatsen pekar på ett mönster i samtliga läroböcker i *Blickpunkt* att det kommande yrkeslivet får mest fokus, och tolkning av texter blir underordnat.

Därmed förmedlar läromedlet en kunskapssyn som fokuserar på arbetsmarknadens behov och kunskap som behövs inom kommande yrke (Lilja Waltå 2011: 129). De olika läroböckerna har visat sig ställa olika krav på skrivandet för olika elevgrupper beroende av vilket yrkesprogram de är designade för. Läroboken för fordonsprogrammet utmärker sig genom att ställa minimalt krav på skriftlig kommunikation (Lilja Waltå 2011: 130).

Avslutningsvis framhåller Lilja Waltå det faktum att förväntningarna på kunskaper och förmåga tycks lägre för elever på yrkesförberedande program än studieförberedande, och att det framtida yrkeslivet blir centralt, och bildning får liten plats (Lilja Waltå 2011: 140).

Pernilla Andersson Varga har skrivit avhandlingen *Skrivundervisningen i gymnasieskolan – Svenskämnets roll i den sociala reproduktionen* (2014) vid Göteborgs universitet. Det övergripande syftet med studien var att undersöka hur gymnasiereformen Gy94 är synbar i de undersökta klassrummen (Andersson Varga 2014: 40).

För att få så mycket data som möjligt studerades den erbjudna skrivundervisningen på fyra olika gymnasieprogram under en längre tidsperiod (Andersson Varga 2014: 41). Resultatet visade att eleverna i de olika klasserna gavs olika möjlighet att utveckla sina skriftspråkliga kompetenser, både vad gäller omfattning och kvalitet (Andersson Varga 2014: 233).

Det konstateras att det inte är endast själva programinriktningen som påverkar skrivundervisningen - lärarens ämnes- och elevkonception är avgörande för undervisningens utformning. Precis som tidigare forskning visat, visar även denna studie att det finns störst risk att skrivundervisning i svenskämnet blir åsidosatt på pojkdominerade yrkesförberedande program på grund av arbetsmarknadens uppdelning av de två yrkesgrupperna: manuella yrken och mentala yrken (Andersson Varga 2014: 234).

En diskussion kring problematiken att det formuleras en differentiering mellan yrkes- och högskoleförberedande program i styrdokumentet lyfts fram och relateras även till att statsmakten styr, vilket i förlängningen gör det till en politisk diskussion (Andersson Varga 2014: 246). Slutligen skriver Andersson Varga kring konsekvenserna av differentieringen:

Yrkesprogramselever anses från statsmaktens sida inte längre behöva utveckla en utredande och vetenskapligt orienterad skrivkompetens. Ett resultat av införandet av Gy11 har blivit att allt färre elever söker yrkesprogrammen, eftersom de har kommit att betraktas som ett slags andra klassens utbildningar (Andersson Varga 2014: 247).

I *"Äger du en skruvmejsel" Litteraturstudiets roll i läromedel för gymnasiets yrkesinriktade program under Lpf 94 och Gy 2011*", skriven av Katrin Lilja Waltå 2016, undersöks två läroboksserier från förlaget Gleerups med inriktning på yrkesförberedande program i svenskämnet. Syftet med avhandlingen är att undersöka vilka förväntningar på bearbetningen av litteratur som läromedlen förmedlar (Lilja Waltå 2016: 17). Resultatet visar att läromedlen ställer olika krav vid skriftlig framställning: Blickpunkt fordon erbjuder enkla texter medan Blickpunkt el erbjuder olika genrer och vetenskaplig prosa (Lilja Waltå 2016: 168). Samtliga sex läromedel som ingår i Blickpunktserien knyter an till aktuell studieinriktning och det framtida yrkeslivet.

Här syns tendenser av värderingar kring yrkesroller och arbetsliv (Lilja Waltå 2016: 269). På ett generellt plan förmedlar samtliga läromedel en kunskapssyn som ser kunskap som någonting förutbestämt genom ytliga faktauppgifter utan kritiskt förhållningssätt, vilket medför låga krav på tänkta läsare (Lilja Waltå 2016: 271).

Sammanfattningsvis framhåller författaren att de undersökta läroböckerna visar en tendens att det svenska utbildningssystemet inte är förankrat i ett demokratiskt synsätt på utbildning eftersom differentieringen mellan olika programinriktningar stärks när elever på yrkesförberedande program inte antas kunna, eller behöva, utveckla ett kritiskt tänkande eller ett mer avancerat skrivande än på högstadienivå (Lilja Waltå 2016: 279).

4 Metod

I detta kapitel redovisas studiens analysmetod utifrån en kartläggning av Roz Ivanićs (2004) skrivdiskurser, materialet i form av fyra läromedel för svenska 1 samt etiska överväganden.

4.1 Analysmetod

Utifrån studiens teoretiska ramverk med de sju skrivdiskurserna (Ivanić 2004) har innehållet i läromedlet systematiskt kategoriserats efter de skrivaktiviteter som har gått att finna inom varje skrivdiskurs. Detta med ambitionen att undersöka vilka skrivdiskurser som behandlas i form av skrivaktiviteter och hur de behandlas i de fyra olika läromedlen. I denna studie har således Roz Ivanić (2004: 225) sju skrivdiskurser fungerat som både teoretiskt ramverk och underlag för kategoriseringen.

Skrivaktiviteterna i läromedlen har delats in i kategorier utifrån de sju diskurserna (Ivanić 2004: 225):

- Färdighetsdiskursen
- Kreativitetsdiskursen
- Processdiskursen
- Genrediskursen
- Diskursen om sociala praktiker
- Den sociopolitiska diskursen
- Diskursen om att tänka och lära (Sturk, Randahl & Lindgren 2020: 17).

4.2 Läroböckerna

Läroböckerna som ingår i denna studie kommer från två olika förlag: Sanoma utbildning och Gleerups. Sökningen skedde med sökordet *läromedel svenska 1* och de två förlagen Sanoma utbildning och Gleerups valdes ut eftersom de erbjuder ett läromedel inriktat för yrkesförberedande program och ett för studieförberedande program. Fyra läroböcker har således undersökts: två som är designade för studieförberedande program och två för yrkesförberedande program. Dessa valdes för att få en jämn fördelning och få en möjlighet att besvara studiens frågeställningar. Samtliga läromedel är från år 2017, och kan således ses som relevanta och aktuella i nutid.

De fyra läromedlen har undersökts i digital elevform eftersom det är i den formen gymnasieelever använder kurslitteratur i dagens digitaliserade samhälle.

Svenska impulser 1 för yrkesprogrammen onlinebok är skriven av Carl-Johan Markstedt och utgiven 2017 av Sanoma utbildning.

Läroboken ingår i en serie med en bok tillhörande varje svensk kurs, där Svenska impulser 1 går i linje med svenska 1-kursens centrala innehåll (Sanoma utbildnings hemsida 2021).

Svenska impulser 1 onlinebok är skriven av Carl-Johan Markstedt och Sven Eriksson och är utgiven 2017 av Sanoma utbildning. Enligt beskrivning har läromedlen samma innehåll gällande muntlig och skriftlig framställning (Sanoma utbildnings hemsida 2021).

Språket och berättelsen 1, digital, ingår i en serie med en lärobok för Svenska 1, 2 och 3 avsedda för de högskoleförberedande programmen. Författare är Linda Gustavsson och Uno Wivast, utgiven 2015 av Gleerups. Följande går att läsa under beskrivning till serien *Språket och berättelsen*: ”Läromedel i svenska för de högskoleförberedande programmen som kombinerar det bästa av två världar – skönlitterära texter som väcker elevernas intresse och tränar läsningen, samt teoriavsnitt som går igenom de språkliga momenten” (Gleerups hemsida 2022).

Insikter i svenska 1, digital är skriven av Fredrik Harstad och Iben Tanggaard Skoglund, utgiven 2017 av Gleerups. Under den inledande beskrivningen står det formulerat: ”Ger insikter som hjälper eleverna att nå målen! Insikter i svenska täcker Svenska 1 för yrkesprogram, enligt Gy 2011. Nyckelbegreppen, strukturen och övningarna lotsar eleverna genom kursen och gör dem medvetna om vad de har lärt sig” (Gleerups hemsida 2022). Även denna lärobok ingår i en serie med läromedel för kurserna Svenska 1, 2 och 3.

4.3 Etiska överväganden

Studien har undersökt fyra läromedel och inga personer har deltagit. Därav är det inte tillämpligt med några etiska överväganden avseende det undersökta materialet. Däremot finns det allmänna etiska principer som presenteras i rapporten *God forskningssed* (2017). Förutom att en studie bör ha ett tydligt syfte ska utgångspunkterna tydligt förklaras och motiveras. De metoder som används ska även de förklaras och användas korrekt och strukturerat, så det går att följa hur metoderna kunnat besvara frågeställningarna. Studien ska i sin helhet presenteras på ett strukturellt och ordningsamt sätt, samtidigt som det krävs en kreativ aspekt för att nå originalitet och bidra till forskningsfältet. Avslutningsvis poängteras vikten av att presentera och behandla tidigare utförd forskning, för att kunna validera och/eller reproducera dessa (Vetenskapsrådet 2017: 25). De allmänna etiska principerna har följts i denna studie, då teori, metod och material presenteras noggrant för att skildra hög transparens. Den tidigare forskningen inom området behandlas och diskuteras kopplat till studiens resultat i diskussionskapitlet.

5 Resultat

I detta kapitel redovisas resultatet från analysen. Avsnittet är indelat i de kategorier som uppdragats, utifrån Ivanićs (2004) skrivdiskurser: 5.1 Skriftliga färdigheter (koppling till **färdighetsdiskursen**), 5.2 Genrer (koppling till **genrediskursen**), 5.3 Kreativt skrivande (koppling till **kreativitetsdiskursen**), 5.4 Processen (koppling till **processdiskursen**), 5.5 Lärande och förståelse (koppling till **diskursen tänka och lära**) samt 5.6 Social kontext (koppling till **diskursen om sociala praktiker**).

5.1 Fokus på skriftliga färdigheter

I samtliga läromedel får språkriktighet och språkliga färdigheter stort utrymme. I *Insikter i svenska 1* finns det ett avsnitt ”Språkriktighet” i kapitel 2 ”Skriva” med ingående språkregler. I inledningen till avsnittet ”Språkriktighet” förmedlas motiveringar till varför språkregler är fruktsamt att lära sig – och behärska (Harstad & Tanggaard 2017: a341). Ett annat avsnitt är döpt till ”Sju fel som din lärare vill att du undviker” där styckesindelning, satsradning, meningsbyggnadsfel, stilbrott, sarskrivning, förkortningar och skiljetecken både förklaras och varnas för att användas på fel sätt (Harstad & Tanggaard 2017: a929).

I avsnittet ”Referera till andra eller tycka själv” förklaras det hur en källhänvisning ska skrivas samt hur man refererar (Harstad & Tanggaard 2017: a134). Genom hela kapitel 2 ”Skriva” finns det ett mönster i läromedlet att fokusera på skriftliga färdigheter. I avsnittet ”Berättande” förklaras det hur man inleder och avslutar en text och begreppet in medias res reds ut (Harstad & Tanggaard 2017: a485). Olika berättarperspektiv behandlas (Harstad & Tanggaard 2017: a161). I läromedlets sista kapitel ”Grammatik” finns det videoklipp till både ordklasser och satsdelar, två till fem minuter långa (Harstad & Tanggaard 2017).

Skriva dialog och anföring behandlas enskilt och explicit (Harstad & Tanggaard 2017: a731) precis som textens struktur (Harstad & Tanggaard 2017: a886).

I *Insikter i svenska 1* får således skriftliga färdigheter i form av språkriktighet, kunskap om referat- och källhänvisningsteknik, textens struktur, teknik kring dialog samt grammatik en framträdande roll.

I avsnittet ”Att skriva korrekt” i läromedlet *Språket och berättelsen 1* behandlas också ett flertal språkriktighetsfrågor såsom: styckesindelning, meningsbyggnad, sarskrivning och skiljetecken (Gustavsson & Wivast 2015: ”Att skriva korrekt”). Dispositionsmodeller presenteras som viktiga att kunna eftersom det finns flera olika som passar ihop med olika genrer (Gustavsson & Wivast 2015: a290). Olika litterära termer och stilfigurer radas upp likt ett lexikon i bokstavsordning med förklaring till varje term (Gustavsson & Wivast 2015: a583). Både ordklasser och satsdelar behandlas i ett eget avsnitt (Gustavsson & Wivast 2015: ”Grammatik och struktur”).

I *Svenska impulser 1* erbjuds kunskap kring analys av skönlitterära texter. Personskildring och miljöskildring reds ut samt olika berättarperspektiv (Markstedt & Eriksson 2017: 60-61). Även berättelsens uppbyggnad, tema och motiv förklaras (Markstedt & Eriksson 2017: 62-63).

Språkriktighet får ta plats genom uppmaningar att följa skriftspråkets normer, inledningsvis med fakta kring meningsbyggnad och att använda skiljetecken korrekt (Markstedt & Eriksson 2017: 123). Även stavning och talspråkliga ord som ”du bör se upp med” behandlas (Markstedt & Eriksson 2017: 124). Styckeindelning förklaras ingående med flera exempel kring referensbindning, samband och sammanhangssignaler (Markstedt & Eriksson 2017: 125-128).

Att skriva referat skildras som en färdighet som är fruktsam att bemästra, eftersom den sammanfattar en text på ett rättvist, objektivet sätt (Markstedt & Eriksson 2017: 152). I direkt anslutning till referat presenteras källhänvisningar och vad som ska anges i olika typer av referat (Markstedt & Eriksson 2017: 156). Avsnittet ”Vanliga fel i svenskan” (Markstedt & Eriksson 2017: Kapitel Olika sidor av språket) behandlar på totalt fjorton sidor olika språkriktighetsfrågor. Grammatik kommer som sista avsnitt i läromedlet och utgörs av fakta om ordklasser och satsdelar, samt tillhörande övningar, med ett totalt omfång av fjorton sidor (Markstedt & Eriksson 2017).

I *Svenska impulser för yrkesprogrammen* förklaras det hur man beskriver personer (Markstedt 2017: 152) samt hur man beskriver miljöer (Markstedt 2017: 155) i stället för att benämna det vid personskildring och miljöskildring. Tempus behandlas genom att förklara nutid och dåtid, däremot återfinns inga fler tidsformer (Markstedt 2017: 160). Hur en dialog skrivs förklaras i avsnittet ”Att skriva berättelser” och här ingår direkt anföring, citattecken och repliker (Markstedt 2017: 161). ”Berättelsens byggstenar” förklaras vara tre faktorer: personer eller varelser, miljön där berättelsen utspelar sig samt det som driver handlingen framåt och är således enkelt förklarat (Markstedt 2017: 185).

Även språkriktighet behandlas i *Svenska impulser för yrkesprogrammen*, inledningsvis med styckesindelning, som förklaras vara väsentligt eftersom texter behöver luft (Markstedt 2017: 197). Särskrivning och de/dem förklaras och olika tips för att undvika skriva fel återfinns (Markstedt 2017: 199-200).

Meningsbyggnadsfel förklaras vara både att skriva ofullständiga meningar och att använda sig av satsradning. För att undvika satsradning konstateras vikten av att använda sig av skiljetecken (Markstedt 2017: 202-203). Att behärska färdigheten att använda stor och liten bokstav korrekt framhålls som viktigt, likväl som att inte skriva ut förkortningar i formella texter, eftersom det stör läsningen (Markstedt 2017: 206-207). Både grammatik med ordklasser (Markstedt 2017: 282-292) och satsdelar (Markstedt 2017: 293-295) behandlas även i detta läromedel.

5.2 Genrer och deras olika stilar

I samtliga läromedel behandlas olika genrer och deras stildrag. I *Insikter i svenska 1* går det att finna ett mönster av att presentera olika genrer, och deras stildrag på flera ställen i kapitel 2 ”Skriva”. I avsnittet ”Skriva bättre texter” framhåller författarna det positiva med att lära sig olika genrer och de kännetecken och regler som gäller för varje genre (Harstad & Tanggaard 2017: a306). I avsnittet ”Texttyper” finns referat, insändare, krönika, rapport, sociala medier, personligt brev och CV samt protokoll. Varje genre presenteras grundligt och det finns övningar till varje genre (Harstad & Tanggaard 2017: Kapitel 2 Skriva, Texttyper).

I avsnittet ”Berättande” ges två exempel på skönlitterära texter: en novell och en dikt. Novellens struktur presenteras och diktens rim, rytm och ordval (Harstad & Tanggaard 2017: a908). I slutet av kapitel 2 ”Skriva” finns en skrivövning kopplat till olika genrer, som går ut på att skriva om en valfri nyhetsartikel till en dikt, en krönika, en insändare samt en novell (Harstad & Tanggaard 2017: a741). Olika sätt att skriva dikt på behandlas också (Harstad & Tanggaard 2017: a900).

I *Språket och berättelsen 1* förklaras det hur en textens syfte är kopplat till dess genre. Läromedlet pekar även på det faktum att mottagare, syfte och språk hänger ihop (Gustavsson & Wivast 2015: a974). De genrer som behandlas är referat, argumenterande uppsats, debattartikel, krönika, reportage (Gustavsson & Wivast 2015: Skriva och förmedla).

I *Svenska impulser 1* presenteras genrer i olika delar av läromedlet och varje genres typiska stildrag förklaras. En sida går igenom skönlitterära texter och deras vanliga genrer (Markstedt & Eriksson 2017: 51). Debattartikel, som presenteras som en form av argumenterande text, får ett eget avsnitt med en större skrivuppgift (Markstedt & Eriksson 2017: 190). I kapitlet ”Berättelser omkring oss” får novellen ett eget avsnitt (Markstedt & Eriksson 2017:66) och poesi sitt eget (Markstedt & Eriksson 2017: 90). Utredande text presenteras som en egen form av genre, med en allmän dispositionsstruktur i form av inledning, huvuddel och avslutning (Markstedt & Eriksson 2017: 170).

I *Svenska impulser för yrkesprogrammen* presenteras CV som en egen form av genre, med exempel på vad för innehåll som bör finnas med och allmänna kännetecken (Markstedt 2017: 103). Novellen förklaras vara en kort text men med ett stort innehåll (Markstedt 2017: 128). Även novellens kännetecken och uppbyggnad presenteras (Markstedt 2017: 132) samt hur en analys av en novell går till (Markstedt 2017: 134). Poesi konstateras även den vara en egen form av texttyp och liknas med en låttext (Markstedt 2017: 138-139).

Explicit skrivundervisning erbjuds till både novellen och krönikan: skrivuppgiften inom genren novell utgörs av att eleverna får välja en första mening, bland flera olika alternativ, och ska sedan hitta på fortsättningen (Markstedt 2017: 163).

Skrivuppgiften till genren krönika utgörs av att eleverna ska skriva om debatten kring film och datorspel och hur de påverkar unga människor (Markstedt 2017: 185).

Olika texttyper konstateras ha olika syften och de genrer som både förklaras och behandlas genom explicit skrivundervisning är: instruktion, insändare, krönika, novell, platsansökan och CV, protokoll, rapport, recension samt referat (Markstedt 2017: 193).

5.3 Kreativt skrivande

Skrivande som en kreativ aktivitet skildras i skrivaktiviteterna i tre utav läromedlen. I *Språket och berättelsen 1* klargör författarna att det kan vara svårt att komma på idéer att skriva om och då menar de att det enklaste kan vara att utgå från saker som eleven tycker är spännande eller intressant, för att skrivandet ska kännas kreativt och lustfyllt (Gustavsson & Wivast 2015: a306).

I *Svenska impulser* finns en uppgift till avsnittet ”Poesins kännetecken” som består av att eleven ska leta fram sångtexten till en låt som hen tycker om och skriva en text med beskrivning av sångtexten med dess uppbyggnad och den subjektiva upplevelsen. Här är det således fokus på elevens tankar och känslor, vilket kan ses som en form av kreativt skrivande. Eftersom uppgiften är relativt fri i sin utformning får eleven möjlighet att uttrycka sig fritt (Markstedt & Eriksson 2017: 96).

I *Svenska impulser för gymnasieprogrammen* går det också att finna uppgifter som kan tolkas som kreativa i sin karaktär. En skrivuppgift består av att skriva om en låttext som eleven gillar och skriva om den subjektiva upplevelsen av denna (Markstedt 2017: 139). I anslutning till behandling av poesi finns två kreativa uppgifter: sms-poesi och välja ut en bild att skriva en dikt om (Markstedt 2017: 147). En ytterligare uppgift som kan kopplas till kreativt skrivande är att eleven ska skriva en rapport om ett språk som hen tycker är intressant (Markstedt 2017: 281).

5.4 Skrivande som en process

Det har visat sig finnas ett mönster i samtliga läromedel att skildra skrivande som en processinriktad aktivitet. I *Språket och berättelsen 1* presenteras skrivprocessen (Gustavsson & Wivast 2015: a272) där steg ett utgörs av förarbetet som går ut på att få idéer och samla information (Gustavsson & Wivast 2015: a306). Även disposition skildras som en viktig del i processen (Gustavsson & Wivast 2015: a290). Efterarbetet poängteras vara att granska och bearbeta texten (Gustavsson & Wivast 2015: a930).

I *Insikter i svenska 1* poängteras vikten av att som skribent ställa sig frågan varför texten skrivs och för vem, som en del i skrivprocessen. Själva skrivarbetet fastslås utgöras av att arbeta med dispositionen. Något efterarbete presenteras inte (Harstad & Tanggaard 2017: a648).

I *Svenska impulser 1* finns en slutuppgift till avsnittet ”Novell” som utgår från skrivande som en process, med ett förarbete, skrivarbete och efterarbete. Efterarbetet utgörs av att eleven ska reflektera över sin insats och vad som skulle kunna utvecklas till nästa litteraturanlys (Markstedt & Eriksson 2017: 84).

I kapitlet ”I skribarverkstan” presenteras förarbetet – det vill säga att planera en text, på en egen sida med behandling av både syfte och mottagare och sammanhang (Markstedt & Eriksson 2017: 117).

En ytterligare del i förarbetet utgörs av insamling av material och en uppgift innehållande en tankekarta med den retoriska arbetsprocessen presenteras (Markstedt & Eriksson 2017: 118).

Även i *Svenska impulser för yrkesprogrammen* skildras skrivande som en process, med betoning på arbetet innan. Författaren framhåller vikten av att fundera över textens struktur och handling innan man påbörjar själva skrivandet (Markstedt 2017: 157). Processen presenteras innehålla tre typer av arbeten: 1. Förarbete, 2. Skrivarbete och 3. Efterarbete. Förarbetet förklaras hjälpa till inför själva skrivandet genom att fundera över syfte, mottagare, genre, material och disposition. Det poängteras att även om ett förarbete är gjort så fortsätter processen under arbetets gång med nya idéer och eventuella ändringar (Markstedt 2017: 195).

5.5 Skrivande som ett sätt att förstå och lära

I tre läromedel, samtliga förutom *Insikter i Svenska 1* (2017) skildras skrivande som ett sätt att förstå och lära. I *Språket och berättelsen 1* poängteras det att en novellanalys ska omfattas av funderingar kring ledtrådarnas effekt för berättelsen (Gustavsson & Wivast 2015: a120). Dessa funderingar möjliggör reflektion och således ett sätt att förstå texters olika funktioner.

I *Svenska impulser 1* (Markstedt & Eriksson 2017) finns ett flertal skrivuppgifter som kan tolkas vara reflekterande – och på så vis ett sätt att lära sig, eller förstå, någonting. Slutuppgiften till ”Litteratur- och filmklubben” har en sista punkt med en uppgift att eleverna ska skriva en kort text kring sina upplevelser från diskussionen kring den novell de läst eller kortfilm de sett. Frågorna som ska besvaras i texten berör exempelvis om diskussionen påverkade elevens tankar och syn på novellen eller filmen (Markstedt & Eriksson 2017: 18).

Ett annat exempel är av lite annan karaktär och utgörs av en skrivuppgift, med två valfria ingångar, som avslut på en diskussion kring ett skrivet tal. Alternativ 1 är att skriva om inledningen och alternativ 2 är att skriva om slutet, och sedan diskutera tillsammans över vad de nya delarna skulle tillföra (Markstedt & Eriksson 2017: 39). Det finns även en skrivuppgift som syftar till att skriva en läslogg som ett sätt att reflektera över det lästa (Markstedt & Eriksson 2017: 65). I denna uppgift blir läsning och skrivande förenat – eller snarare skrivande som ett komplement till läsningen för att möjliggöra reflektion kring det lästa.

Skrivande får även stå för ett sätt att förstå sig själv och sina erfarenheter genom diktskrivande, där eleven ska utgå från sina egna tankar och känslor (Markstedt & Eriksson 2017: 106). I en annan uppgift får skrivandet som uppgift att öppna för olika perspektiv och möjlighet till reflektion. Det är efter att ha läst en novell som eleverna ska beskriva huvudpersonen utifrån den egna uppfattningen med fokus på detaljer. Avslutningsvis ska beskrivningen jämföras med några klasskamrater, vilket möjliggör att se deras subjektiva uppfattningar till huvudpersonen och en del av en större förståelse kring människors olika perspektiv (Markstedt & Eriksson 2017: 58).

I *Svenska impulser för yrkesprogrammen* syns en tendens att skrivande ses som ett hjälpmedel för lärande och ett explicit tips om att skriva anteckningar under lektioner står formulerat med hänvisning till att det möjliggör effektivare studier (Markstedt 2017: 38). Skrivande får också funktionen som ett sätt att reflektera över hur ofta skrivande sker i det vardagliga livet, genom en uppgift där eleverna ska fundera över vad de skrivit den senaste tiden och skriva en text om just det (Markstedt 2017: 192).

5.6 Skrivande som en del av en social kontext

I tre av fyra läromedel, förutom *Språket och berättelsen 1* (2015), skildras skrivande som en del i en större social kontext. Läromedlet *Insikter i Svenska 1* framhåller det naturliga i att språk förändras och påverkas av omgivningen (Harstad & Tanggaard 2017: a248).

I *Svenska impulser 1* skildras skrivande som en social praktik genom att respons och reflektion förklaras ha som syfte att utveckla sitt skrivande (Markstedt & Eriksson 2017: 131). I avsnittet ”Gå på djupet” utgörs slutuppgiften av att ge respons på en klasskamrats text och det konstateras att responsen ger en chans att repetera det som behandlats kring efterarbetet, med både respons och reflektion (Markstedt & Eriksson 2017: 132).

I *Svenska impulser för yrkesprogrammen* får skrivande ta plats som en social praktik genom fokus på yrkeslivet. En uppgift utgörs av att skriva en text om det första arbetet – och beskriva erfarenheter och upplevelser (Markstedt 2017: 91). Kamratrespons presenteras som en social praktik med syftet att författaren ska känna sig motiverad att utveckla sin text, därav fokus på konstruktiv kritik (Markstedt 2017: 196).

6 Diskussion

I föreliggande kapitel diskuteras studiens metod med för- och nackdelar samt dess användbarhet. I avsnitt 6.2 diskuteras studiens resultat utifrån teoretiskt ramverk och analysmetod, tidigare forskning och läroplanen Gy11 samt kursplan för svenska 1.

6.1 Metoddiskussion

Studiens syfte var att undersöka hur skrivaktiviteter behandlas i fyra olika läromedel för svenska 1, med utgångspunkt i det teoretiska ramverket skrivdiskurser (Ivanić 2004). Själva analysmetoden bestod i en kartläggning utav skrivdiskurserna i de undersökta läromedlen. Således kan studiens teoretiska ramverk och analysmetod ses som kompatibla och lämpade för studiens syfte eftersom analysmetoden även kunnat fungera som underlag för kategoriseringen och ge ett analytiskt ramverk utifrån perspektivet om skriftspråksdiskurser.

Det bör poängteras att studien innehåller en teori, som även fungerat som analysmetod, och det kan tänkas att en ytterligare teori hade kunnat bidra med ytterligare ett perspektiv. Däremot kan det ses som en styrka att studien utgått från ett teoretiskt ramverk, som även varit underlag för analysmetod och kategorisering, eftersom det möjliggjort en tydlig undersökning av hur skrivdiskurserna behandlas i undersökta läromedel.

Eftersom materialet till studiens utgörs av fyra olika läromedel, från två olika förlag, finns en chans att skönja ett mönster i hur skrivundervisningen behandlas på olika programinriktningar. Däremot är det med försiktighet som någon generell slutsats dras, eftersom generaliserbarheten, med tanke på endast fyra läromedel, är begränsad.

Någonting som bör poängteras är att det finns anledning att ställa sig kritisk till studiens ansats, som ämnat leta efter skrivdiskurser i läromedlen. Det finns en risk att när man letar efter någonting specifikt så hittar man det – likt en självuppfyllande profetia. Med tanke på studiens syfte och frågeställningar kan dock studiens ansats ses som välfungerande och motiverad eftersom frågeställningarna gått att besvara.

6.2 Resultatdiskussion

I detta kapitel diskuteras resultatet uppdelat utifrån kategorierna med avstamp i de skrivdiskurser som gått att finna: 6.2.1 Skriftliga färdigheter (koppling till färdighetsdiskursen), 6.2.2 Genrer (koppling till genrediskursen), 6.2.3 Kreativt skrivande (koppling till kreativitetsdiskursen), 6.2.4 Processen (koppling till processdiskursen), 6.2.5 Lärande och förståelse (koppling till diskursen tänka och lära) samt 6.2.6 Social kontext (koppling till diskursen om sociala praktiker).

6.2.1 Skriftliga färdigheter

Fokus på skriftliga färdigheter visade sig finnas i alla fyra läromedel. I *Insikter i svenska 1* (som är designad för yrkesprogram) återfinns ett helt avsnitt med rubriken ”Sju fel som din lärare vill att du undviker” (Harstad & Tanggaard 2017: a929) vilket kan tolkas som något värderande, som att författarna antar att dessa fel begås av majoriteten elever.

Vidare presenteras referat och källhänvisning som en färdighet (Harstad & Tanggaard 2017: a134) precis som att bemästra att skriva inledning och avslutning till en berättelse (Harstad & Tanggaard 2017: a485). Grammatik behandlas som ett eget kapitel, innehållande videoklipp om ordklasser och satsdelar (Harstad & Tanggaard 2017: Kapitel Grammatik).

I *Språket och berättelsen 1* (som är designad för högskoleförberedande program) behandlas språkriktighet i ett avsnitt med titeln ”Att skriva korrekt” (Gustavsson & Wivast 2015) och här blir presentationen mer neutral än i det andra läromedlet. Anmärkningsvärt är att olika modeller för disposition presenteras som en vedertagen kunskap och kopplas även ihop med genrer (Gustavsson & Wivast 2015: a290). Denna typ av färdighetsdiskurs som skildras kan därmed tolkas ligga på en hög nivå eftersom disposition behandlas på ett avancerat sätt och inte endast med inledning, huvuddel och avslutning. Liknande tendens syns i presentationen av litterära termer och stilfigurer – där de förklaras och exemplifieras (Gustavsson & Wivast 2015: a583). Grammatik behandlas i ett eget avsnitt innehållande ordklasser och satsdelar (Gustavsson & Wivast 2015: Grammatik och struktur).

I *Svenska impulser 1* behandlas skrivfärdigheter genom fakta om person- och miljöskildring, berättarperspektiv (Markstedt & Eriksson 2017: 60-61) språkriktighet med skriftspråkets normer, meningsuppbyggnad och skiljetecken (Markstedt & Eriksson 2017: 123).

Även stavning och talspråkliga ord som bör undvikas förekommer (Markstedt & Eriksson 2017: 124). På totalt fjorton sidor presenteras flertalet språkriktighetsfrågor (Markstedt & Eriksson 2017: Kapitel Olika sidor av språket) och grammatik har ett eget avsnitt innehållande ordklasser och satsdelar samt övningar.

I *Svenska impulser för yrkesprogrammen* får språkriktighet en något mindre presentation än övriga läromedel – med presentation av styckeindelning (Markstedt 2017: 197) särskrivning och de/dem (Markstedt 2017: 200) meningsuppbyggnad, satsradning och skiljetecken (Markstedt 2017: 202-203). I det här läromedlet syns en tendens att förklara färdigheter på ett enkelt sätt, exempelvis genom att benämna personskildring som ”hur man beskriver personer” (Markstedt 2017: 152). Således ges inte eleverna möjlighet att lära sig termen personskildring.

Berättelsens byggstenar (Markstedt 2017: 185) presenteras även de på ett enkelt sätt, helt i motsats till de olika dispositionsmodeller som behandlas i *Språket och berättelsen 1* (Gustavsson & Wivast 2015: a290). Färdighetsdiskursen (Ivanić 2004: 225) behandlas således i samtliga läromedel, däremot på olika sätt. Precis som tidigare forskning visat, syns det fortfarande ett mönster av att färdighetsträning är den typ av skrivdiskurs som är den övergripande inom svenskämnet – oavsett programinriktning. Nackdelen med en för stor tyngd på färdighetsdiskursen är att skrivandet behandlas som en enskild färdighet, utan relation till en större kontext (Bergman 2007: 332).

Färdighetsdiskursen har således visat sig finnas i vid utsträckning i samtliga läromedel och förmedlar således en bild av att det är att behärska skrivregler och skriftspråkliga färdigheter är viktigt och relevant inom skrivundervisning på både studieförberedande och yrkesförberedande program. Även om det finns en nackdel med att färdighet får för stort utrymme, såsom Bergman (2007: 332) framhåller, så har färdighetsdiskursen ett framträdande utrymme i kursplanen för svenska 1 – med ett obligatoriskt innehåll av språkriktighet (Skolverket 2022: 3). Således kan ett stort innehåll av skrivaktiviteter med koppling till färdighetsdiskursen ses som motiverat med tanke på kursplanen för svenska 1. Det kan även ses som positivt att färdighetsdiskursen får ett omfattande utrymme, oavsett programinriktning, eftersom grundläggande skriftliga färdigheter är väsentligt för alla elever att lära sig behärska. Vad som däremot kan ses som problematiskt är att de skrivaktiviteter som erbjuds inte är likvärdiga i förhållande till skriftliga färdigheter eftersom de läggs på en lägre nivå i läromedlen för yrkesprogrammen.

6.2.2 Genrer

I *Insikter i svenska 1* är det ett stort omfång av genrer och det kan skönjas en positiv syn på genrer inom både skönlitteratur och mer faktabaserade, såsom både novell och dikt samt referat, insändare, krönika, rapport, sociala medier, protokoll, personligt brev och CV (Harstad & Tanggaard 2017: Kapitel 2 Skriva, Texttyper). En skrivövning relaterar även olika genrer med varandra genom att eleverna uppmanas att skriva om en valfri nyhetsartikel till en dikt, en krönika, en insändare och en novell (Harstad & Tanggaard 2017: a741).

I *Språket och berättelsen 1* är det huvudfokus på hur syfte, mottagare och språk hänger ihop och påverkas av genren. (Gustavsson & Wivast 2015: a974).

De genrer som eleverna ges möjlighet att tränas inom är referat, argumenterande uppsats, debattartikel, krönika och reportage (Gustavsson & Wivast 2015: Skriva och förmedla). Således uppmuntrar läromedlet inte till skrivande inom någon skönlitterär genre.

I *Svenska impulser 1* är det störst fokus på skrivande inom skönlitterära genrer (Markstedt & Eriksson 2017: 51) där novell (Markstedt & Eriksson 2017:66) och poesi (Markstedt & Eriksson 2017: 90) får störst utrymme. Övriga genrer som behandlas är debattartikel (Markstedt & Eriksson 2017: 190) samt utredande text (Markstedt & Eriksson 2017: 170).

I *Svenska impulser för yrkesprogrammen* är det genrererna: instruktion, insändare, krönika, novell, platsansökan och CV, protokoll, rapport, recension samt referat som behandlas (Markstedt 2017: 193) och poesi (Markstedt 2017: 138-139). Anmärkningsvärt är att protokoll, CV och insändare endast behandlas i de två läromedlen som är designade för yrkesprogram. Argumenterande text, som ska behandlas skriftligt i kursen svenska 1 (Skolverket 2022: 3) erbjuds endast i de två läromedlen för studieförberedande program. Det kan ses som problematiskt eftersom det inte kan erbjudas en likvärdig utbildning om två läromedel för studieförberedande program erbjuder skrivaktiviteter i debattartikel, men inte två läromedel för yrkesförberedande program.

Det kan ses som anmärkningsvärt att helt utesluta en genre som egentligen är obligatorisk inom själva kursplanen. Det sätter extra stort ansvar på läraren att komplettera läromedlet med skriftlig framställning av debattartikel och vara medveten om att läromedlet inte behandlar skrivaktiviteterna i enlighet med kursplanen för svenska 1 (Skolverket 2022: 3). Läroplanen för gymnasieskolan (Gy11) är tydlig med att framhålla att utbildningen inom varje skolform ska vara likvärdig med stöd från skollagen (Skolverket 2011). Här syns således, precis som tidigare forskning visar, att skrivundervisningen i svenskämnet på yrkesförberedande program inte prioriteras på samma sätt som den på högskoleförberedande, eftersom arbetsmarknaden ser på yrken utifrån två grupper: manuella respektive mentala yrken (Andersson Varga 2014: 234).

Det kan däremot diskuteras hur skrivande prioriteras, för som visat ovan så får genrer ta stort utrymme i de två läromedlen som är designade för yrkesinriktade program. Det är dock mer fokus på skönlitterära genrer samt genrer med koppling till kommande yrkesliv, såsom CV, personligt brev och platsansökan. För att nyansera diskussionen och inte ta ett för hårt kritiskt grepp kan det vara rimligt och befogat att läromedlet behandlar genrer som är aktuella för det gymnasieprogram som de vänder sig till. Däremot behöver det inte innebära att obligatoriskt innehåll, här i form av argumenterande text, endast behandlas i läromedel designade för studieförberedande program.

Att CV och personligt brev behandlas som genrer kan ses som ett nyttfenomen för eleverna, eftersom det är av nytta för dem att lära sig att skriva CV och personligt brev inför att få ett arbete. Här ser vi således en annan typ av koppling till kommande yrkesliv än det som Lilja Waltå (2011:129) sett en tendens kring.

I stället för att fokus ligger på arbetsmarknadens behov och färdigheter inför yrkeslivet får eleverna, genom att lära sig skriva CV och personligt brev, snarare ett fokus på färdigheter kopplade till kommande yrkesliv, men med ett nyttsyfte för egen skull. Däremot kan det även tänkas vara i arbetsmarknadens intresse att fler människor kan skriva CV och personligt brev för att söka anställningar.

Genrediskursen, som fokuserar på att skrivande är en del av olika genrer som formas av sin sociala kontext (Ivanić 2004: 225) kan härmed stärka det förväntade resultatet att läromedlen är formade av, och anpassade för, sin sociala kontext. Att genrerna anpassas efter aktuell programinriktning går att finna stöd för i läroplanen Gy 11, där det poängteras att yrkesutbildningen ska samarbeta och samverka med arbetslivet (Skolverket 2011). Det går således att se ett mönster i undersökta läromedel att det finns en differentiering mellan vilka genrer som erbjuds till elever på yrkes- respektive högskoleförberedande program. Andersson Varga (2014: 246) poängterar att denna differentiering även finns i styrdokumentet – som statsmakten styr över.

Det problematiska ligger dock i att genrer som behandlas i läromedlen designade för yrkesförberedande program förenklas samtidigt som de knyter till programinriktningen yrkesförberedande. Det skulle vara fruktbart att i stället både knyta till programinriktning och behandla samma omfång av genrer och på samma nivå, i stället för att förenkla skrivundervisningens innehåll. Det skulle exempelvis kunna göras genom att erbjuda skrivaktiviteter inom genren argumenterande text som relateras till yrkesprogrammet.

6.2.3 Kreativt skrivande

Kreativt skrivande har visat sig behandlats i tre utav läromedlen: *Språket och berättelsen 1* (Gustavsson & Wivast 2015), *Svenska impulser* (Markstedt & Eriksson 2017) samt *Svenska impulser för gymnasieprogrammen* (Markstedt 2017).

I *Språket och berättelsen 1* syns en tendens att se på skrivande generellt som någonting som bör vara kreativt, genom att klargöra att vid idétorka kan det vara fruktbart att blicka inåt och utgå från personliga intressen (Gustavsson & Wivast 2015: a306).

I *Svenska impulser* är det en uppgift som kan tolkas som kreativ, eftersom den tillåter eleven uttrycka sig fritt och utgå från en sångtext som hen tycker om (Markstedt & Eriksson 2017: 96). I dessa två läromedel är det således endast en tendens från varje som kan relateras till kreativt skrivande.

Svenska impulser för gymnasieprogrammen sticker därmed ut eftersom här återfinns fyra uppgifter som behandlar ett kreativt skrivande. En behandlar en låttext och elevens upplevelser (Markstedt 2017: 139), två om poesi (Markstedt 2017: 147) och en rapport om ett språk som hen tycker är intressant (Markstedt 2017: 281).

Kreativitetens diskursen, som sympatiserar med författarens personliga uttryck och fokuserar på skrivande inom ämnen som författaren upplever som intressanta och lustfyllda (Ivanić 2004: 225) behandlas på lite olika sätt.

I *Språket och berättelsen 1* finns ingen skrivuppgift på temat kreativt skrivande, utan är som en implicit spegling av författarnas syn på skrivande. Eftersom det endast är på ett ställe i läromedlet kan denna spegling tolkas vara ytterst liten och utan större betydelse. Även i *Svenska impulser 1* är det endast på ett ställe i boken som en tendens till ett kreativt skrivande har kunnat urskönjas. Kreativt skrivande får störst utrymme i *Svenska impulser för gymnasieprogrammen* och det kan tänkas påverkas av den individuella författaren, och måste inte vara påverkat av läromedlets programinriktning.

Kreativitetsdiskursen kan utifrån den ideationella funktionen (Boréus & Seiler 2018:309) tolkas värdera skrivande som någonting meningsfullt och som bör vara motiverande. Eftersom kreativt skrivande får litet utrymme i läromedlen skildras skrivande som ett ämne att behärska och lära sig, som inte behöver vara lustfyllt eller intressant. Det innehåll som ämnesplanen för svenska 1 poängterar ska behandlas omfattar inte någon form av skrivande som kan tolkas som kreativt (Skolverket 2022: 3). Det kan tänkas vara anledningen att inte kreativt skrivande får större utrymme i de undersökta läromedlen.

6.2.4 Processen

Att se skrivande presenteras som en process (Ivanić 2004: 225) har kunnat urskiljas i samtliga läromedel. Skrivande med koppling till processdiskursen har en möjlighet att erbjuda aktiviteter som stärker relationen mellan elever med respons, och ett kunskapsutbyte, vilket den relationella funktionen (Boréus & Seiler 2018:309) här kan synliggöra.

I *Språket och berättelsen 1* behandlas hela skrivprocessen: med förarbete (Gustavsson & Wivast 2015: a306), disposition som skildras som en form av skrivarbete (Gustavsson & Wivast 2015: a290) samt efterarbete, med granskning och bearbetning (Gustavsson & Wivast 2015: a930).

Även *Svenska impulser 1* utgår från skrivande som en process, med ett förarbete, skrivarbete och efterarbete. Läromedlet utmärker sig genom att betona att efterarbetet omfattar reflektion (Markstedt & Eriksson 2017: 84).

En del av förarbetet relateras till användbarheten av en tankekarta och den retoriska arbetsprocessen (Markstedt & Eriksson 2017: 118). Att tydligt förmedla skrivaktiviteter som en processinriktad aktivitet syns i de båda läromedlen som är inriktade för studieförberedande program. Här får också efterarbetet en framträdande roll.

I *Svenska impulser för yrkesprogrammen* presenteras processen också utgöras av ett förarbete, skrivarbete och efterarbete (Markstedt 2017: 195).

I *Insikter i svenska 1* poängteras vikten av att som skribent ställa sig frågan varför texten skrivs och för vem, som en del i skrivprocessen. Däremot behandlas något efterarbete inte (Harstad & Tanggaard 2017: a648). Det som blir tydligt är att processdiskursen – som kännetecknas av en explicit skrivundervisning (Ivanić 2004: 225) endast gått att urskilja som mer implicit i läromedlen som är designade för yrkesprogram, där de förklarar skrivprocessen och vad de olika delarna i processen utgörs av.

I *Språket och berättelsen 1* behandlas granskning och bearbetning som en del av skrivprocessens efterarbete (Gustavsson & Wivast 2015: a930) och i *Svenska impulser 1* behandlas också efterarbetet med betoning på reflektion. Således syns det som Lilja Waltå (2011: 140) sett tendenser kring i sin licentiatuppsats: att förväntningarna på både kunskaper och förmåga verkar vara lägre för elever på yrkesförberedande program än studieförberedande.

I ämnesplanen för svenska 1 poängteras det att skriftlig framställning ska fungera som en del av en lärande- och reflektionsprocess (Skolverket 2022: 3). Det är endast i *Svenska impulser 1* som reflektion relateras till skrivprocessen, och de tre andra tar således inte upp en process som ska behandlas enligt gällande styrdokument. Den likvärdiga utbildning som Skolverket (2011) presenterar ska erbjudas gör inte det fullt ut gällande reflektionsprocessen i tre utav läromedlen. Anmärkningsvärt är att det, utöver de två läromedlen som är tänkta för yrkesförberedande program, även saknas en koppling till reflektion som en del i skrivprocessen i *Språket och berättelsen 1* (2015). Därmed syns skillnader i de skrivaktiviteter som erbjuds även mellan de olika läromedlen, oavsett deras programinriktning.

6.2.5 Lärande och förståelse

Att skrivande får rollen som ett sätt att lära och förstå saker och ting visade sig finnas i tre läromedel: *Språket och berättelsen 1*, *Svenska impulser 1* och *Svenska impulser för yrkesprogrammen*. Denna kategori kopplas till diskursen om att tänka och lära som, i motsats till processdiskursen, ser på skrivande som ett redskap för att lära sig, och/eller förstå saker (Sturk m.fl. 2020: 3).

I *Språket och berättelsen 1* finns en novellanalys där det betonas att eleverna ska fundera över den effekt som ledtrådarna i en berättelse får, vilket ger utrymme för reflektion (Gustavsson & Wivast 2015: a120). Att det däremot endast förekommer på bara ett ställe kan ses som lite. Särskilt med tanke på att kursplanen för svenska 1 poängterar att skrivande ska fungera både som en kommunikativ samt lärande- och reflektionsaktivitet (Skolverket 2022: 3).

I *Svenska impulser 1* finns ett flertal skrivuppgifter som tycks ha ett reflekterande syfte. I en skrivuppgift som tillhör avsnittet ”Litteratur- och filmklubben” ska eleverna reflektera över sina upplevelser från den diskussion som skett (Markstedt & Eriksson 2017: 18). En annan skrivuppgift utgörs av att eleverna får välja om de ska skriva om inledning eller slutet till ett skrivet tal och sedan diskutera tillsammans över hur de alternativa inledningarna eller avsluten påverkar texten (Markstedt & Eriksson 2017: 39). Även läslogg får ett reflekterande syfte, där läsande och skrivande förenas (Markstedt & Eriksson 2017: 65). Två utav skrivaktiviteterna möjliggör en djupare förståelse för egna upplevelser, genom diktskrivande (Markstedt & Eriksson 2017: 106) och andras, genom personbeskrivning (Markstedt & Eriksson 2017: 58).

I *Svenska impulser för yrkesprogrammen* återfinns endast två exempel på skrivande som ett verktyg för att tänka eller lära och de kan tolkas som enklare än de i *Svenska impulser 1*, eftersom den ena utgörs av ett tips – att föra anteckningar för att effektivisera studierna (Markstedt 2017: 38) och den andra av att reflektera över hur ofta eleven skriver i det vardagliga livet (Markstedt 2017: 192).

Här syns en liknande tendens som den Lilja Waltå (2011: 140) sett i sin undersökning: att förväntningarna på förmågan hos elever på yrkesförberedande program tycks lägre än studieförberedande, eftersom bildning (i form av skrivande kopplat till mer komplex kunskap) får liten plats i läromedlet.

I *Svenska insikter 1* (2017) återfinns ingen typ av skrivaktivitet eller behandling av skrivande som ett sätt att tänka eller lära. Det visar på samma tendens som Lilja Waltå (2011: 140) kunnat urskilja: att skrivande för yrkesprogrammen tenderar att fokusera på yrkeslivet och skrivande på studieförberedande program på bildning. Resultatet från Lilja Waltås avhandling pekar mot att olika läromedel för yrkesprogram ställer olika krav vid skriftlig framställning (Lilja Waltå 2016: 168). Även i denna studie pekar resultatet på denna tendens, eftersom skrivande med koppling till lärande och förståelse inte kunnat urskiljas i *Svenska insikter 1* (2017) men på två ställen i *Svenska impulser för yrkesprogrammen* (2017). Det skulle kunna visa på en mer nyanserad bild av hur skrivande behandlas i olika läromedel, eftersom det inte tycks vara endast läromedlets programinriktning som visar olika behandling av skrivdiskurserna, utan läromedlen skiljer sig även sinsemellan.

6.2.6 Den sociala kontexten

Skrivande som en del av en social kontext eller som en social praktik har kunnat urskiljas i alla läromedel förutom *Språket och berättelsen 1* (2015). Diskursen om sociala praktiker ser skrivande som en social aktivitet, där skrivande påverkas av kontexten. Själva meningen med skrivande är helt och hållet social, även om det även poängteras att hänsyn tas till normer, värden och maktfaktorer (Ivanić 2004: 234).

I *Insikter i Svenska 1* (2017) konstateras det att språk förändras och påverkas av sin omgivning, vilket är ett naturligt fenomen (Harstad & Tanggaard 2017: a248). Här syns diskursen om sociala praktiker endast i förhållande till en social kontext.

I *Svenska impulser 1* (2017) återfinns ett exempel på hur skrivande får rollen som en social praktik i form av en skriftlig responsuppgift (Markstedt & Eriksson 2017: 132). Rent explicit återfinns ett konstaterande att respons och reflektion kring skrivande ger möjligheter att utveckla skrivande (Markstedt & Eriksson 2017: 131). Ytterligare ett exempel på där skrivande skildras som en social praktik finns där eleverna ska diskutera resultatet med varandra efter de skrivit om ett tal (Markstedt & Eriksson 2017: 39). I *Svenska impulser 1* (2017) får således diskursen om sociala praktiker ta plats som en social aktivitet i koppling till skrivande, med störst fokus på respons.

Även i *Svenska impulser för yrkesprogrammen* (2017) skildras diskursen om sociala praktiker kopplat till respons, där det belyses att syftet med kamratrespons är att författaren ska motiveras att vilja utveckla sin text och därav viktigt med konstruktiv kritik (Markstedt 2017: 196). Skrivande får även en koppling till en social kontext, genom att en skrivuppgift utgörs av att eleverna ska skriva en text om deras första arbete (Markstedt 2017: 91). Här kopplas således yrkeslivets kontext till elevernas nuvarande skrivaktivitet.

Ämnesplanen för svenska 1 betonar att textbearbetning med respons ska behandlas som ett centralt innehåll, och att skriftlig framställning ska fungera som en kommunikativ praktik (Skolverket 2022: 3). Denna lämnar formulering utrymme för tolkning av hur det ska ske och förverkligas i själva undervisningen. Om och hur skrivande måste behandlas med koppling till sociala kontexter så som diskursen om sociala praktiker belyser (Ivanić 2004: 234) är svårt att fastställa.

7 Slutsatser

De slutsatser som kan dras utifrån resultatet är att skrivaktiviteter med koppling till skriftliga färdigheter och färdighetsdiskursen förekommer i samtliga läromedel och får ett stort utrymme, vilket kan förklaras av kursplanen för svenska 1 som poängterar att skriftliga färdigheter ska behandlas (Skolverket 2022: 3). Resultatet visar att skriftliga färdigheter behandlas på olika sätt i de läromedel inriktade för yrkesförberedande program respektive studieförberedande genom att innehållet läggs på en lägre nivå för yrkesprogrammen, vilket går i linje med tidigare forskning.

Olika genrer behandlas i samtliga läromedel, men med olika typer av genrer där genrer som knyter till kommande yrkesliv är synliga i läromedlen för yrkesförberedande program. Argumenterande text behandlas endast i läromedlen för studieförberedande program, vilket inte kan ses i enlighet med kursplanen för svenska 1 eftersom argumenterande text presenteras som ett obligatoriskt innehåll (Skolverket 2022: 3). Det går även i strid mot likvärdighetsaspekten och behandlingen av genrer går således inte i enlighet med styrdokumentet (Skolverket 2011).

Kreativt skrivande behandlas generellt i liten omfattning, vilket kan förklaras av att kursplanen inte presenterar kreativt skrivande som en obligatorisk aktivitet (Skolverket 2022: 3). Skrivprocessen behandlas i samtliga läromedel, dock på olika sätt där innehållet i läromedlen för yrkesförberedande program ter sig förenklat jämfört med läromedlen för studieförberedande program, vilket validerar resultaten från tidigare forskning.

Skrivande som ett redskap för att tänka och lära urskiljs i större utsträckning i läromedlen för studieförberedande program, vilket inte är förenligt med kursplanen för svenska 1 som framhåller att skrivande ska behandlas som en lärande- och reflektionsaktivitet (Skolverket 2022: 3).

Skrivande som en del av en social kontext behandlas inte explicit i ämnesplanen för svenska 1 (Skolverket 2022: 3). Skrivande med koppling till en social kontext har kunnat urskiljas i samtliga läromedel förutom *Språket och berättelsen 1* (2015) vilket visar skillnader mellan läromedlen oavsett deras programinriktning.

Den sociopolitiska diskursen har inte kunnat urskiljas i något utav läromedlen. Det förekommer behandling av källförteckning, men inga skrivaktiviteter som kan kopplas till källkritik har funnits. Det kan ses som problematiskt med tanke på att kursplanen för svenska 1 framhåller att ett källkritiskt förhållningssätt ska behandlas (Skolverket 2022: 3).

Sammanfattningsvis skiljer sig behandlingen av skrivdiskurser i de olika läromedlen, framför allt mellan de designade för yrkesinriktade- respektive studieförberedande program, men även mellan samtliga läromedel. Det besvarar således studiens första frågeställning.

Den andra frågeställningen kan besvaras genom att det både går att finna stöd i kursplanen för svenska 1 (Skolverket 2022: 3) samt läroplanen Gy11 (Skolverket 2011) för hur skrivdiskurserna behandlas i läromedlen, och det faktum att allt obligatoriskt innehåll inte behandlas i varje läromedel. Läromedlen för yrkesprogrammen sticker ut genom att i flera exempel lägga skrivundervisningen på en lägre nivå, vilket går i linje med den problematik som Skolinspektionen framhållit: att undervisningsinnehållet på yrkesprogram förenklas och läggs på en för låg nivå (Skolinspektionen 2014: 30).

8 Förslag på vidare forskning

Eftersom denna studie endast har kunnat undersöka fyra läromedel hade det varit intressant med fortsatt forskning med ett större material, och fler förlag, för att få en helhetsbild. Det hade även gett möjligheter att dra generella slutsatser om behandlingen av skrivande och skrivaktiviteter i läromedel inriktade på olika programinriktningar.

Vidare hade det varit intressant att undersöka svenskämnet utifrån andra aspekter än skrivande, såsom muntlig framställning eller litteratur. Ett ytterligare förslag på vidare forskning skulle således kunna vara att undersöka hur läsning och litteratur behandlas i läromedel för olika gymnasieprogram. En annan fortsättning på denna studie skulle kunna vara att undersöka hur läromedel används på yrkes- och studieförberedande program, och vad för skrivundervisning som behandlas i klassrummen.

Källförteckning

Ammert, Niklas (2011). Kapitel 1 "Om läroböcker och studiet av dem" I *Att spegla världen: Läromedelsstudier i teori och praktik*. 2011. Niklas Ammert (red). Lund: Studentlitteratur.

Andersson Varga, Pernilla (2014). *Skrivundervisning i gymnasieskolan – svenskämnets roll i den sociala reproduktionen*. Diss., Göteborgs universitet.
URL: <http://hdl.handle.net/2077/37061> Hämtad 2022-12-28.

Bergman, Lotta (2007). *Gymnasieskolans svenskämnen: en studie av svenskundervisningen i fyra gymnasieklasser*. Diss., Malmö högskola.
URN: [urn:nbn:se:mau:diva-7534](http://nbn.se/mau/diva-7534)

Bremborg, Davidsson Anna (2010). Intervjuer i *Människor och makter 2.0 – en introduktion till religionsvetenskap*. Svensson, Jonas & Arvidsson, Stefan (red). 2010. Forskning i Halmstad nr 21. Högskolan Halmstad.
Gleerups hemsida. 2022. URL: [Gleerups – läromedel för skolan och kurslitteratur för högskolan | Hem](https://www.gleerups.se/laromedel-for-skolan-och-kurslitteratur-for-hogskolan) Hämtad 2023-01-18.

Graeske, Caroline & Dahl, Christoffer & Lilja Waltå, Katrin & Nordenstam, Anna (2016). *Vad kostar en fri läromedelsmarknad?*. Svenskläraryrkesförbundet hemsida.
URL: <http://www.svensklararforeningen.se/vad-kostar-en-fri-laromedelsmarknad/>
Hämtad 2022-12-18.

Gustavsson, Linda & Wivast, Uno (2015). *Språket och berättelsen 1*. Digital produkt. Gleerups.

Harstad, Fredrik & Tanggaard Skoglund, Iben (2017). *Insikter i svenska 1*. Digital produkt. Gleerups.

Ivanič, Roz (2004). "Discourses of Writing and Learning to Write" I: *Language and Education* 18(3): 220-245.
doi: [10.1080/09500780408666877](https://doi.org/10.1080/09500780408666877)

Lilja Waltå, Katrin (2011). *Läroböcker i svenska? En studie av ett läromedel för yrkesförberedande gymnasieprogram och dess modellärsare*. Lic.-avh., Malmö högskola. URN: [urn:nbn:se:mau:diva-7605](http://nbn.se/mau/diva-7605)

Lilja Waltå, Katrin (2016). "Äger du en skruvmejsel" *Litteraturstudiets roll i läromedel för gymnasiets yrkesinriktade program under Lpf 94 och Gy 2011*. Diss., Göteborgs universitet. URL: <http://hdl.handle.net/2077/45568>

Markstedt, Carl-Johan (2017). *Svenska impulser för yrkesprogrammen*. Digital produkt. Sanoma utbildning.

Markstedt, Carl-Johan & Sven Eriksson (2017). *Svenska impulser 1*. 2:a upplagan. Digital produkt. Sanoma utbildning.

Sanoma utbildnings hemsida (2021). URL: [Ledande läromedel | Sanoma Utbildning](#)
Hämtad 2023-01-19.

Selander, Staffan (2011). Kapitel 3 ”Didaktiskt design av pedagogiska texter” I *Att spegla världen: Läromedelsstudier i teori och praktik*. 2011. Niklas Ammert (red). Lund: Studentlitteratur.

Skolinspektionen (2014). Kvalitetsgranskning. Rapport 2014:05. *Undervisning på yrkesprogram*. URL: [Undervisning på yrkesprogram \(2014\) \(skolinspektionen.se\)](#)
Hämtad 2023-01-19.

Skolverket (2011). Gy11. Läroplan för gymnasieskolan. URL: [Läroplan \(Gy11\) för gymnasieskolan - Skolverket](#) Hämtad 2023-01-18.

Skolverket (2022). Gymnasieskolan Ämne - Svenska. URL: https://www.skolverket.se/sitevision/proxy/undervisning/gymnasieskolan/laroplan-program-och-amnen-i-gymnasieskolan/gymnasiiprogrammen/amne/svid12_5dfce44715d35a5cdfa92a3/-996270488/subject/SVE/8/pdf Hämtad 2023-01-18.

Sturk, Erika & Randahl, Ann-Christin & Lindgren, Eva (2020). ”På väg mot en allsidig skrivundervisning” i *Ingår i: Svensk läraren*, ISSN 0346-2412, nr 1, s. 16-18. 2020.

Tenngart, Paul (2019). *Litteraturteori*. 3:e upplagan. Gleerups.

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*. Stockholm.
URL: https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/God-forskningssed_VR_2017.pdf Hämtad 2023-01-23.